

17.11.2014

KANNANOTTO MAAKUNTIEN TULEVAISUUDESTA SEURAAVAN HAL- LITUSOHJELMAN VALMISTELUTYÖHÖN

Maakuntahallitus 17.11.2014 § 141

Kannanottoluonnoksen sisältö vastaa hyvin pitkälle Kainuun maakunnan tavoitteita ja tahtotilaa. Tilanteessa, jossa valtio on jo vetäytynyt ja mm. VIRSU-työryhmän esitysten mukaan näyttää yhä enemmän vetäytyvän suurempiin maantieteellisiin yksiköihin, on alueen kunnilta ja asukkailta oikeutuksensa saava laaja-alainen ja demokraattinen maakuntahallinto tullut välttämättömäksi.

Kainuussa toteutettiin vuosina 2005 – 2012 maakuntahallintoa koskeva hallintokokeilu. Kokeilussa ei siirretty päätösvaltaa valtion aluehallinnolta maakuntahallintoon, mutta muutoin kokeilussa oli paljon elementtejä, jotka demokraattisen, kolmiportaisen hallinnon toteuttamisessa ovat oleellisia. Kokeilun valtiovarainministeriön johdolla toiminut seurantar ryhmä esitti myönteisten tulosten johdosta Kainuun kokeilun vakinaistamista, joka ei kuitenkaan poliittisessa päätöksenteossa edennyt. Kainuun liitto voi kokemuksiinsa vedoten kannattaa kannanotossa esitettyä aluehallinnon uudistamislinjaa, jossa kootaan sekä kunta- että valtionhallinnon aluetason tehtävistä laaja kokonaisuus ja se otetaan demokraattiseen ohjaukseen. Uusi maakuntahallinto tulisi siis kokoamaan tehtäviä sekä ylhäältä valtiolta että alhaalta kuntayhtymiltä ja maakunnallisilta liikelaitoksilta.

Kannanotossa on perustellusti tuotu esiin, että perustuslain 121 pykälän 4 momentin mukaan kuntia suurempien alueiden itsehallinnosta säädetään lailla. Tätä lakikohtaa sovellettiin Kainuun hallintokokeilusakin. Kunnallisen itsehallinnon periaatetta on syytä kunnioittaa myös maakuntien määrä ja rajoja koskevien ratkaisujen teossa.

Kainuun liitto hallintokokeilun kokemuksiin viitaten ei näe tulevan aluehallinnon yksiköiden määrän kannalta ratkaisevana tekijänä väestöpohjaa. Sen sijaan toiminnallisiin talousmaakuntiin (koostuvat useista maakuntakeskuksen ympärille muodostuvista työssäkäyntialueista) ja

alueen omaan tahtotilaan perustuva aluejako on edellytys aluelähtöisyyden ja kannanotossa korostetun subsidiariteettiperiaatteen toteutumiselle. Kainuun tapauksessa ei näitä periaatteita rikkomatta voida lähteä toteuttamaan aluehallintouudistusta, jossa alueellinen toimivalta etäännyisi alueelta. Kainuun tapauksessa lähimmät mahdolliset aluehallintokeskukset sijaitsisivat yli 180 km:n päässä nykyisestä maakuntakeskuksesta Kajaanista.

Kannanotossa olisi syytä avata Suomen aluerakenteen erilaisuutta niin, että voitaisiin myös nähdä sellainen aluehallinnon uudistamisvaihtoehto, jossa hallinnolliset rakenteet eivät olisi yksi-yhteen saman kaavan mukaiset niin tiheään asutulla metropolialueella ja pitkien etäisyyksien ja harvan asutuksen Itä- ja Pohjois-Suomessa. Mikäli maakuntien (aluehallinnon uusien yksiköiden) pieni koko nähdään ongelmana, sen voi ratkaista myös yhteistoiminta-aluekäytännöllä. Sellainen tunnetaan jo nykyisessä aluekehityslaisissa. Yhteistoiminta-alueet voi olla tarkoituksen mukaista yhteen sovittaa esim. tulevan sotealuejaon kanssa.

Kainuun maakuntahallitus haluaa lisäksi tuoda esille seuraavat näkökohdat:

- Suomalaisessa hallinnon regiimissä on vallalla kaksinapainen järjestelmä, jossa on kaksi vahvaa vallankäyttäjää: valtio käyttää valtaa alueella (ja paikallisesti) sektoreittain ja kunnat laaja-alaisemmin, erilaisia toimintoja ja intressejä yhteen sovittaen. Valtionhallinnon sektoreilla toteutetut uudistamiset ovat näkyneet maakuntatasolla epärationaalisena osaoptimointina. Erityisesti ELY-keskusten toimivaltuuksiin tehdyt viimeisimmät muutokset on johtaneet päätösvallan etäännyttämiseen asiakkaista (yritykset ja hanketoimijat) ja muuttaneet hallintokäytännöt erittäin monimutkaisiksi. Aluetuntemuksen säilyttämiseksi ja asiakaspalvelun selkeyttämiseksi olisi pitänyt pyrkiä ns. yhden luukun periaatteella toimivaan malliin. Nyt muutokset on toteutettu hallintolähtöisesti.
- Alueellisella, alueen erityispiirteet huomioonottavalla, integroivalla kehittämisisotteella ja -mallilla on mahdollista ratkaista erityisesti alueellisen ja paikallisen valtionhallinnon osaoptimoinnista syntyneet / syntyvät ristiriidat. Tätä perustelua voisi käyttää kannanoton perusteluissa varsinkin, jos nähdään tarpeelliseksi viitata käynnissä olevan VM:n VIRSU-hankkeen selvityksiin ja tuleviin esityksiin.

Kainuun liitto

- Tehtävien siirtoa kunnilta aluetasolle / maakuntatasolle on harkittava sekä demokratian että rationaalisuuden näkökulmista. Sellaiset tehtävät, jossa kuntarajoista on haittaa ja suora demokratiaelementti on toissijainen, voidaan siirtää maakuntatasolle, mutta esimerkiksi koko kunnallisen elinkeinopolitiikan kokoaminen aluetasolle ei ole realistista, eikä järkevääkään – vaikka myös yhteisiä alueellisia operatiivisia kehittämissyhtiöitä tarvitaan. Tältä osin kannanoton sanamuotoa olisi tarpeen tarkentaa.

Kainuun liitto esittää, että maakuntien yhteinen kannanotto saatetaan tulevan hallitusohjelman valmisteluaineistoksi kaikille puolueille ja esitystämme mahdollisesti tukeville sidosryhmille.

KAINUUN LIITTO

Maakuntahallitus